

Борик Н.С.
магістрантка групи змСП-17
факультету педагогіки і психології
ТНПУ імені В. Гнатюка

Петришин Л.Й., д. п. н., професор кафедри
соціальної роботи та менеджменту
соціокультурної діяльності ТНПУ

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЯК ТЕХНОЛОГІЯ РОБОТИ ІЗ ВИХОВАНЦЯМИ З МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИХ СІМЕЙ

Актуальність теми дослідження. Зумовлена євроінтеграційними процесами, що відбуваються в Україні, постає питання забезпечення соціальних стандартів та достатнього рівня життя громадян. Особливо це стосується тих верств населення, які з тих чи інших причин не мають можливості самостійно забезпечити себе засобами до існування в повному обсязі, тобто малозабезпечених. Оскільки сім'я є первинним та основним осередком суспільства, то забезпечення високого рівня життя сімей є одним з головних завдань у нашій країні [1].

В умовах суспільно-політичної й економічної нестабільності в Україні сім'я зазнає істотних змін, що впливають на її нормальне та повноцінне функціонування. Характерним для сучасної сім'ї є зниження рівня життя.

Подолання бідності, яка набула масового поширення і стала довготривалим явищем [2], надання їм допомоги і підтримки на сьогоднішній день є одним із найважливіших питань для нашої держави. У процесі життєдіяльності сім'ю, на утриманні якої перебувають неповнолітні діти, спіткає велика кількість соціальних ризиків. Часто не усвідомлюючи і не розуміючи причин життєвих негараздів, діти, які виховуються у малозабезпечених сім'ях, повною мірою відчують їх наслідки. Економічні, соціальні, психологічні

проблеми деструктивно впливають на соціальні настанови, руйнують життєві орієнтири, ускладнюють процес соціалізації вихованців з малозабезпечених сімей [3]. Все це вимагає розробки та прийняття якісно нових програм соціально-педагогічного супроводу вихованців малозабезпечених сімей, забезпечення їхнього права на захист від несприятливих наслідків таких ризиків.

Метою статті є висвітлення сутності соціально-педагогічного супроводу як технології роботи з вихованцями з малозабезпечених сімей.

Виклад основного матеріалу. Сім'я вирішує проблеми, пов'язані з повсякденною життєдіяльністю своїх членів, народженням і вихованням дитини, забезпечує їх економічну, соціальну, психологічну і фізичну безпеку. Проте на сьогоднішній день склалася така ситуація, коли багато сімей і самі потребують допомоги та підтримки, щоб мати можливість повноцінно реалізовувати ці функції.

Особливої уваги в таких умовах потребує категорія малозабезпечених сімей і, відповідно, діти, які виховуються у них. Проблема „малозабезпеченості” є соціально значимою, оскільки саме в Україні значна кількість населення мають низький рівень доходів та відповідно знаходяться поруч з межею бідності. Малозабезпеченість як кризове явище в інституті сім'ї може призводити до різних проблем, пов'язаних з нестабільністю шлюбних відносин, соціальною дезадаптацією, зниженням батьківської відповідальності тощо.

Надання зазначеній категорії сімей соціально-педагогічної допомоги дозволяє мінімізувати чи подолати наявні у них проблеми, сприяє їх виходу зі складної життєвої ситуації. На сьогоднішній день у сфері сімейних відносин активно розвивається і впроваджується в соціально-педагогічну практику технологія соціально-педагогічного супроводу, спрямована на розвиток ресурсів і розширення можливостей сім'ї та дитини у вирішенні виникаючих проблем, створення умов, які спонукають членів сім'ї до самостійного і відповідального рішення своїх проблем і подолання виникаючих труднощів [4].

Соціально-педагогічний супровід малозабезпечених сімей може здійснюватися цілою низкою установ. Зокрема, це установи соціального обслуговування населення. Все більшого поширення набувають територіальні центри соціальної допомоги – базові багатопрофільні установи, покликані надати комплексну допомогу родині у складній життєвій ситуації.

У числі послуг, які центри надають сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах, – надання адресної гуманітарної допомоги, сприяння спільно зі службою зайнятості у працевлаштуванні, організація пунктів прокату предметів першої необхідності, нагляд за дітьми вдома під час відсутності батьків, організація літнього відпочинку, культурного дозвілля і естетичного розвитку дітей, проведення юридичних консультацій тощо.

Малозабезпечені сім'ї з дітьми стають об'єктом соціально-педагогічної роботи досить часто, оскільки обсяг їх доходу не дозволяє підтримувати суспільно необхідне для життєдіяльності споживання. Недостатність матеріального ресурсу як засобу задоволення соціальних потреб ставить в особливо уразливе становище вихованців цих сімей [5].

Процес соціально-педагогічного супроводу циклічний і включає в себе такі етапи:

1. Підготовчий (діагностика проблеми, формулювання мети та завдань, планування допомоги):

– підетап проблематизації – суб'єктами соціально-педагогічного супроводу виявляється та актуалізується разом з супроводжуваним предметом соціально-педагогічного супроводу; визначаються причини виникнення труднощів, виокремлюються чинники, що зумовили їх появу; формулюється проблема;

– підетап планування (створення та затвердження програми соціально-педагогічного супроводу): пошуково-варіативний – суб'єктами соціально-педагогічного супроводу здійснюється пошук варіантів вирішення проблеми, визначаються ступінь участі в процесі

вирішення проблеми, умови та засоби соціально-педагогічного супроводу;

2. Основний – діяльнісний етап (надання соціально-педагогічної допомоги), тобто практично-дієвий, коли суб'єктами соціально-педагогічного супроводу здійснюються спільно з супроводжуваним сумісні реальні або віртуальні (у разі імітації ситуації) дії щодо вирішення проблеми останнього (психолого-педагогічне консультування: емоційно-вольова, інформаційна, інтелектуальна допомога тощо);

3. Заключний (підбиття підсумків, оцінка отриманих результатів) – аналітичний етап, на якому відбувається аналіз ступеня вирішення проблеми, обговорення ймовірних труднощів, що можуть виникнути у майбутньому та шляхи їх подолання; рекомендації щодо організації соціально-педагогічного супроводу та оцінка його ефективності [1; 5; 7; 8].

Висновок. Отже, аналіз джерел наукової літератури показав усю складність і багатогранність поняття „соціально-педагогічний супровід”, що яскраво виявляється в різноманітті його визначень, функцій, принципів, етапів. Перш за все технологія соціально-педагогічного супроводу вихованців з малозабезпечених сімей спрямована на їх підтримку, побудову ними своїх соціальних відносин, навчання новим моделям взаємодії з собою і світом, подолання труднощів соціалізації і передбачає створення умов для актуалізації та вирішення проблем дитини, захист її прав, надання допомоги у вирішенні індивідуальних проблем, забезпечення базових потреб.

Список використаних джерел :

1. Коломойцев М. М. Правове регулювання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям: дис..... канд. юрид. наук: 12.00.05 /Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпропетровськ, 2015. 199 с.

2. Олійник Г. Соціальна робота з малозабезпеченими верствами населення як спосіб подолання бідності. *Social Work and Education*. 2018. вип. 5. № 2. С. 28-34.

3. Кривачук Л. Система державної соціальної підтримки сімей з дітьми в Україні. 2011. *Державне управління та місцеве самоврядування*. Т. 4. Вип. 11. С. 136-145.

4. Байбородова Л. В., Лебедева Т. С., Тархано'ва И. Ю. Социально- педагогическое сопровождение проблемных семей: учеб. пособ. Х: РИО ЯГПУ, Изд-во «Канцлер», 2015. 183 с.

5. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: навч.-метод. комплекс / Автор. – упоряд.: О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, З. П. Кияниця, В. О. Кузьмінський та ін. / За заг. ред. І. Д. Зверевої, Ж. В. Петрочко. К.: Фенікс, 2007. 528 с.

6. Коляденко С. М. Семантичний та методологічний аналіз поняття „соціально-педагогічний супровід”. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Сер. 11: Соціальна робота. Соціальна педагогіка*. 2013. 17 (1). С. 110-118.

7. Біличенко Г. В. Сутність соціально-педагогічного супроводу освітнього процесу. *Молодий вчений*. 2019. №10.1 (74.1). С. 19-23.

Боровицька Г.Р.
магістрантка групи змСП-21
факультету педагогіки і психології
ТНПУ імені В. Гнатюка

Петришин Л.Й, д. п. н., професор кафедри
соціальної роботи та менеджменту
соціокультурної діяльності ТНПУ

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ТА ОБДАРОВАНОСТІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній день Україна знаходиться на шляху встановлення, тому і вимагає освічених